

Jan Mielżyński

"Kwalifikacje zawodowe na
współczesnym rynku pracy", red.
Stefan M. Kwiatkowski, Warszawa
2005 : [recenzja]

Problemy Profesjologii nr 1, 197-200

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Mielżyński

recenzja książki: Stefan M. Kwiatkowski (red), Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy, Warszawa 2005.

„Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy” to zbiór artykułów prezentujących dorobek teoretyczny i empiryczny autorów skupionych wokół Zespołu Pedagogiki i Pracy Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN w dziedzinie kwalifikacji zawodowych i opisujących je standardem.

Prezentacja dorobku teoretycznego i empirycznego w dziedzinie kwalifikacji zawodowych zawarta jest w 30 opracowaniach zamieszczonych w omawianej pozycji.

Poprzedza je krótkie „Wprowadzenie” Stefana M. Kwiatkowskiego w którym autor stara się wyjaśnić zarówno znaczenie współczesnego pojęcia „kwalifikacje zawodowe”, jak i nowe do nich podejście.

Autorzy dla celów badawczych przyjęli, założenie, że „...na kwalifikacje w danym zawodzie składają się odpowiednie cechy psychofizyczne oraz umiejętności i wiadomości pozwalające realizować wyróżnione - w ramach zawodu – zadania” (s.5). Chodzi przy tym o kwalifikacje na poziomie akceptowanym przez pracodawców.

Jak pisze Stefan M. Kwiatkowski we „Wprowadzeniu”, ważność badań nad standardami kwalifikacji zawodowych polega na tym, że pozwalają one na identyfikację zadań zawodowych, na ich porównywanie w skali międzynarodowej, a następnie na ustalenie, również w układzie międzynarodowym, minimalnego, ale już szeroko akceptowanego poziomu umiejętności i wiadomości, przy jednoczesnym określeniu niezbędnych cech psychofizycznych (sprawności sensomotorycznych, zdolności i cech osobowości)(tamże).

Takie podejście – zdaniem autora- jest istotne także dlatego, że „standardy kwalifikacji zawodowych mogą być narzędziem i miernikiem w procesie porównywalności i uznawalności kwalifikacji w ramach Unii Europejskiej (tamże).

Prezentację badań dotyczących kwalifikacji zawodowych otwiera artykuł Stefana M. Kwiatkowskiego, „Problemy terminologiczne w procedurach standaryzacji kwalifikacji zawodowych”, w którym autor charakteryzuje przebieg prac badawczych nad standardami kwalifikacji zawodowych w Polsce i prezentuje wybrane przykłady nowych i zmodyfikowanych definicji, takich jak: zawód, kwalifikacje zawodowe, umiejętności, czynności zawodowe, cechy psychofizyczne, stanowisko pracy, standard kwalifikacji zawodowych, kwalifikacje ponadzawodowe, kwalifikacje ogólnozawodowe, kwalifikacje podstawowe dla zawodu, kwalifikacje specjalistyczne itd. Dalej autor wyjaśnia różnice między kwalifikacjami zawodowymi a kompetencjami i kolejno objaśnia interpretację naukową wymienionych w słowniku, a użytecznym do badań, pojęć. Autor niczego tutaj nie rozstrzyga, zostawiając czytelnikowi i badaczom możliwości twórczej pracy nad trudną materią terminologiczną, dotyczącą elementów strukturalnych standardów kwalifikacji zawodowych oraz samego pojęcia kwalifikacji.

Tadeusz W. Nowacki w artykule „O reinterpretację układu kwalifikacji” kwalifikacje pracownicze rozpatruje z punktu widzenia ich powstania, czym są kwalifikacje, w świetle filozofii pracy, relacji w stosunkach z twórczością. W krótkiej analizie dochodzi do

wniosku, że twórczość stanowi najcenniejszy element pracy i związku kwalifikacji właśnie z twórczością są niezwykle ważne. Jak istotne znaczenie w gospodarce rynkowej i konkurencji ma twórcze wykorzystanie kwalifikacji pracowniczych, nie trzeba nikogo dzisiaj przekonywać.

Współczesne znaczenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych znajdziemy w interesującym artykule Zygmunta Wiatrowskiego, „Droga do współczesnego rozumienia i uznawania kwalifikacji i kompetencji zawodowych”.

W pierwszej części artykułu autor dokonuje retrospekcji historycznej kształtowania się i rozwijania pojęcia „kwalifikacje zawodowe” i „kompetencje pracownicze”, počawszy od lat sześćdziesiątych XX w. Z. Wiatrowski uważa, że kompetencje pracownicze są dopełnieniem współczesnego rozumienia i uznawania kwalifikacji pracowniczych. Jego zdaniem „nie ma kompetencji zawodowych bez określonych zainteresowań, zdolności, określonej struktury czynności i umiejętności oraz sprawności i odpowiedzialności działaniowej”(s. 35). Autor jest przeciwnikiem modnej tendencji przeniesionej z Zachodu do Polski przez niektórych autorów a mianowicie, terminu „kwalifikacje”, bowiem kategoria „kompetencje” jest szersza i „rozwiązuje wszystkie współczesne problemy w danym zakresie” (tamże).

Podsumowując swoje rozważania współczesnego rozumienia tych dwóch kategorii, Z. Wiatrowski uważa, że „dziś w pełni uzasadniona merytorycznie i formalnie staje się formuła: KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE ZAWODOWE, przy czym: - kwalifikacje traktuje się jako swoisty punkt wyjścia w dążeniu i w dochodzeniu do kompetencji zawodowych, z kolei – kwalifikacje i kompetencje zawodowe wyznaczają stany dopełniające się, umożliwiające dochodzenie do mistrzostwa zawodowego” (tamże). Istotę i tendencje kwalifikacji i kompetencji pracowniczych autor prezentuje na rys. 1, (s. 36).

Swoją artykuł Z. Wiatrowski kończy zadaniami jakie stoją przed współczesnym szkolnictwem zawodowym w Polsce w kontekście kształcenia zawodowego, a konkretniej zadaniami uwzględniającymi w kształceniu zawodowym standardy kwalifikacyjne powszechnie stosowane w krajach Unii Europejskiej oraz kształcenie modułowe, będące: „swoistą wypadkową wcześniej szeroko uprawianego w szkolnictwie zawodowym nauczania: pogładowego, programowego, problemowego, strukturalnego i algorytmicznego, niejako gwarantujące dochodzenie do kwalifikacji i kompetencji zawodowych w pełni odpowiadających współczesności” (s. 38).

O kwalifikacjach społeczno-moralnych i ich rosnącym znaczeniu w życiu pisze Stanisław Kaczor. Autor szczególnie dużo miejsca poświęca odpowiedzialności jako ważnemu elementowi kwalifikacji społeczno-moralnych.

Analizą relacji między kwalifikacjami a umiejętnościami zawodowymi zajmuje się w swoim opracowaniu Urszula Jeruszka.

Jej zdaniem centralnym elementem składowym kwalifikacji zawodowych są umiejętności, a ich elementem zasadniczym są czynności, ponieważ umiejętność wykonywania czegoś powinna dotyczyć czynności, które się powtarzają podczas wykonywania różnych zadań.

Autorka obrazuje to dwoma schematami: różnych dróg prowadzących do osiągnięcia wyniku(rys.1,s.65) i drogi rozwiązywania zadań podobnych (rys.2, s.65).

W zmieniającej się rzeczywistości zawodowej i społecznej, które stawiają nowe wyzwania przed kształceniem zawodowym, takie jak: większa elastyczność i otwartość, powiązanie kształcenia w systemie szkolnym z kształceniem pozaszkolnym, nadawanie coraz większego znaczenia rzeczywistym kwalifikacjom zawodowym, stopniowe przechodzenie od kształcenia w zawodzie do zdobywania kwalifikacji zawodowych, częste redukcje jednych zawodów i powstawanie nowych, sprzężenie obszarów: edukacji, pracy i przedsiębiorstwa, całościowy proces kształcenia, konieczność sprostania konkurencji, częste przekształcenie i zmiana kwalifikacji zawodowych, to zdaniem autorki, nowa rola i znaczenie kwalifikacji dla rozwoju zawodowego człowieka. Jej zdaniem, które podzielamy, kwalifikacje zawodowe są kapitałem na współczesnym rynku pracy.

Ze względu na krótką recenzję nie sposób omówić wszystkich artykułów, dlatego wskażemy jedynie na ich podstawowe treści.

Małgorzata Bogaj pisze o lokalnym rynku pracy i losach absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli ochrony środowiska porusza Danuta Cichy a na temat kwalifikacji nauczycieli przedmiotów zawodowych wypowiada się Ryszard Gerlach. Na temat przygotowanie pielęgniarek do zawodu w kontekście europejskiego systemu wymagań piszą: Waldemar Dutkiewicz i Monika Szpringer oraz Barbara Baraniak o umiejętnościach konstruowania programów kształcenia jako ważnego elementu nowych kwalifikacji zawodowych nauczycieli. Stanisław Juszczyk donosi o kwalifikacjach merytorycznych współczesnego nauczyciela informatyki. Joanna M. Michalak poświęca swoje opracowanie problematyce odpowiedzialności jako elemencie kwalifikacji profesjonalnych nauczyciela. Janusz Moos odnosi się do liceum profilowanego, jako etapie osiągnięcia kwalifikacji zawodowych. Aleksander Marszałek nadmienia o postawach wobec techniki, jako istotnym komponencie kwalifikacji zawodowych współczesnego pracownika – nauczyciela. Natomiast Anna Kruk pisze o kwalifikacjach zawodowych w erze wirtualnej. Danuta Janusz przedstawia rolę programów europejskich w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Zbigniew Kramek poświęca swój artykuł rozwojowi kwalifikacji zawodowych w świetle doświadczeń programów międzynarodowych: COST i LEONARDO DA VINCI, podobnie jak Jolanta Religa, która prezentuje wyniki badań kwalifikacji kadr edukacyjnych w ramach programu COST. Lesław Zabłocki artykułuje standardy wymagań do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Warto jeszcze wymienić innych autorów opracowań jak: Wenancjusz Kujawiński, który charakteryzuje sylwetkę zawodową doradcy zawodowego. Krzysztof Mościcki omawia problemy związane z wykorzystaniem funduszy strukturalnych UE i możliwościach wsparcia edukacji na obszarach wiejskich, na tle poziomu wykształcenia młodych kierowników gospodarstw. Marian Piotrowski przedstawia modele uczenia się w systemie ustawicznej edukacji zawodowej. Janina Pawłowska porusza problemy edukacji w Europie.

Nieco innymi zagadnieniami zajmują się: Jarosław Sitek i Marcin Żurek, którzy w swoim opracowaniu piszą o udziale nauczycieli w ewaluacji i mierzeniu jakości pracy szkoły. Natomiast Jerzy Stochmiałek zajmuje się problemami przydatności umiejętności interpersonalnych na współczesnym rynku pracy. Bożena Matyjas referuje założenia teoretyczne i implikacje praktyczne presji społecznych ukierunkowanych na opiekę i pomoc.

Serię artykułów kończy opracowanie Zdzisława Kolana na temat wymagań rynku pracy wobec absolwentów szkół zawodowych.

Zaprezentowane przez autorów opracowania, stanowią bogatą prezentację wyników prac badawczych nad problemami kwalifikacji zawodowych zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Przedstawione prace wzbogacają naszą wiedzę o kwalifikacjach zawodowych, standardach, kompetencjach pracowniczych, podejmują próby nowego spojrzenia na pojęcia terminologiczne funkcjonujące dotychczas w literaturze przedmiotu.

Myślę, że materiały te mogą zainspirować badaczy, zajmujących się problematyką kwalifikacji zawodowych i standardów zawodowych, do dalszych, twórczych poszukiwań.

Opracowanie przedstawia aktualny stan wiedzy i krajowych badań nad tą problematyką i warto jest polecenia dla osób interesujących się problemami kwalifikacji zawodowych.

Wnikliwe zapoznanie się z wszystkimi artykułami pozwala mi podkreślić, że mamy do czynienia z wartościowym i naukowym opracowaniem dla potrzeb rozwoju dalszych badań nad problematyką kwalifikacji zawodowych.

Moim zdaniem, Stefan M. Kwiatkowski, redaktor wydawnictwa, wspólnie z zespołem, osiągnął zakładany cel i zaprezentował w sposób interesujący dorobek teoretyczny i praktyczny dotychczasowych badań nad problematyką kwalifikacji zawodowych, terminologią i siecią pojęć, co- miejmy nadzieję- służyć będzie dalszemu rozwojowi badań nad tą dziedziną pedagogiki pracy.